

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง “สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่” โดยงานวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การศึกษาภาคทฤษฎีและแนวทางการออกแบบงานสถาปัตยกรรม พร้อมกับเริ่มต้นพัฒนากรอบแนวคิดวิจัย การศึกษางานสถาปัตยกรรมภาคสนามในภูมิภาคต่าง ๆ การศึกษาแนวคิดของสถาปนิกและนักวิชาการที่นำไปสู่การสร้างสรรคงานสถาปัตยกรรมโดยการสัมภาษณ์ การศึกษาระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไปต่ออิทธิพลโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ อันส่งผลต่องานสถาปัตยกรรมในประเทศไทย และได้ทำการวิเคราะห์เชิงบูรณาการ และการอภิปรายผลในข้อ 4.6 และการวิเคราะห์งานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ ในความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางกับกรณีตัวอย่างอาคารตามข้อ 4.7 ที่นำไปสู่การตอบโจทย์วิจัยเกี่ยวกับการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ในส่วนสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์

ในบทสรุปนี้ จะนำเสนอข้อสรุปในสาระสำคัญเกี่ยวกับ:

1. ข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญ ความจำเป็น และเป้าหมาย ของการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์
2. ข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์
3. ข้อสรุปเกี่ยวกับการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ตามสาระของสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์
4. ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะโดดเด่นในสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์

5.1.1 ข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญ ความจำเป็น และเป้าหมาย ของ
แนวทางสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และ
ท้องถิ่นภิวัตน์

แนวทางสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ที่ได้
นำเสนอในงานวิจัยนี้พัฒนามาจากการศึกษาใน 4 หัวข้อ ได้แก่ 1) สถาปัตยกรรมในแนว
บูรณาการโลกาภิวัตน์กับท้องถิ่นภิวัตน์ 2) สถาปัตยกรรมในแนวคู่ขนานสมัยใหม่กับ
ประเพณี 3) สถาปัตยกรรมที่เป็นการขัดต่อฐานานุลักษณะ 4) สถาปัตยกรรมไทย
สมัยใหม่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีสาระตามแนวคิดหลัก ๆ (key
concepts) ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ตามที่ได้กำหนดไว้
ในกรอบแนวคิดวิจัย (research conceptual framework) ซึ่งได้มีการพัฒนามาจาก
การศึกษาทางทฤษฎีและแนวความคิดในการออกแบบ การสำรวจงานสถาปัตยกรรมใน
ภาคสนาม และจากการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ

การศึกษาทั้ง 4 หัวข้อดังกล่าว มีประเด็นย่อยในการศึกษาที่ต่างกันไป แต่ล้วนมี
สาระสำคัญในการหาคำตอบภายใต้แนวคิดเชิงบูรณาการทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ความ
จำเป็นของลักษณะและแนวทางบูรณาการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาไว้นั้นขึ้นอยู่กับ
ตอบสนองเป้าหมายตามระดับของบริบท ซึ่งในที่นี้จะพิจารณาริบทในระดับท้องถิ่น
บริบทระดับประเทศ บริบทระดับภูมิภาค และบริบทระดับนานาชาติ

ในบริบทระดับท้องถิ่น ปัจจัยท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิอากาศ
สภาพภูมิประเทศ วัสดุท้องถิ่นและเทคโนโลยีการก่อสร้าง ปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม
และเศรษฐกิจ รวมทั้งลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมในแต่ละท้องถิ่น ล้วนเป็น
พื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์เชิงบูรณาการโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ให้เกิดขึ้นใน
งานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ (ภาพ 5-1) ดังนั้นการมุ่งพัฒนาความหลากหลายของ
แนวทางเชิงบูรณาการดังกล่าว จึงเป็นเป้าหมายสำคัญ

ภาพ 5-1 อาคารธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่
เป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ซึ่ง
เกิดจากการอ้างอิงกับสถาปัตย-
กรรมท้องถิ่นอย่างตรงไปตรงมา
(ที่มา: ผู้วิจัย ธันวาคม 2554)

ในบริบทระดับประเทศ การศึกษาแนวทางเชิงบูรณาการจากปัจจัยระดับท้องถิ่น และความเป็นไทยในลักษณะต่าง ๆ เป็นไปเพื่อการค้นหาการผสมผสานอิทธิพลโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ จึงมีความสำคัญในบริบทระดับประเทศ (ภาพ 5-2) ทั้งนี้ประกอบด้วยแนวทางต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดวิจัย คือ แนวสถาปัตยกรรมท้องถิ่นร่วมสมัย แนวสถาปัตยกรรมสมัยใหม่กับรูปแบบสัญลักษณ์ และแนวการประยุกต์ลักษณะไทย/ภูมิปัญญา/วิถีธรรมชาติกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากนี้ยังรวมถึงการนำเสนอแนวคิดการเชื่อมโยงสถาปัตยกรรมสมัยใหม่กับประเพณีที่ไม่เป็นเพียงการวางเคียงกัน และการนำเสนอแนวคิดการอ้างอิงกับหลักฐานสัญลักษณ์อย่างเหมาะสมด้วย

ภาพ 5-2 สัปปายะสถาน อาคารรัฐสภาใหม่ของประเทศไทย เป็นงานสถาปัตยกรรมซึ่งมีความสำคัญระดับประเทศ แต่ยังมีข้อถกเถียงถึงความเหมาะสมในการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีทางพุทธศาสนากับงานอาคารสาธารณะและในกรณีนี้เป็นอาคารสัญลักษณ์ทางประชาธิปไตยด้วย

(ที่มา: สถาบันอาคารศิลป์, ตุลาคม 2555)

ในบริบทระดับภูมิภาค การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีแนวโน้มส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมในภูมิภาคมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างของลักษณะทางสถาปัตยกรรมของแต่ละประเทศ แนวทางบูรณาการจึงควรเกิดขึ้นตามแนวคิดภูมิภาคนิยม (regionalism) พร้อม ๆ กับการผสมผสานกับอิทธิพลโลกาภิวัตน์ด้วย ซึ่งสามารถก่อให้เกิดเอกลักษณ์ร่วมภูมิภาคในงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัยต่าง ๆ ของภูมิภาคได้ (ภาพ 5-3)

ในบริบทระดับนานาชาติ กระบวนการโลกาภิวัตน์ยังคงเป็นกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงต่อประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งได้กระตุ้นกระแสท้องถิ่นภิวัตน์ให้เกิดขึ้น และดำเนินไปด้วยอัตราเร่ง บูรณาการระหว่างกระแสทั้งสองจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยการค้นหาแนวทางเชิงบูรณาการจำต้องเกิดจากการตั้งคำถาม การทดลอง และทดสอบ ซึ่งตรงกับแนวทางของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากการเป็นการเพิ่มมูลค่าจากความคิด อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในงานสถาปัตยกรรม หรือแม้แต่เมืองสร้างสรรค์ ยังต้องการการศึกษาเพื่อให้มีแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบสำหรับท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มีศักยภาพต่อไป (ภาพ 5-3)

ภาพ 5-3 อาคารศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งได้รับการออกแบบโดยสถาปนิกต่างชาติ และยังไม่สามารถแสดงออกถึงความเป็นไทยได้อย่างเด่นชัด โดยมีอาคารศาลาไทยประเพณีอยู่ด้านหน้า

(ที่มา : www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1384890&page=43)

5.1.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์

ผลการวิเคราะห์เชิงบูรณาการในงานวิจัยนี้ นำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบริบทกับสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ดังนี้

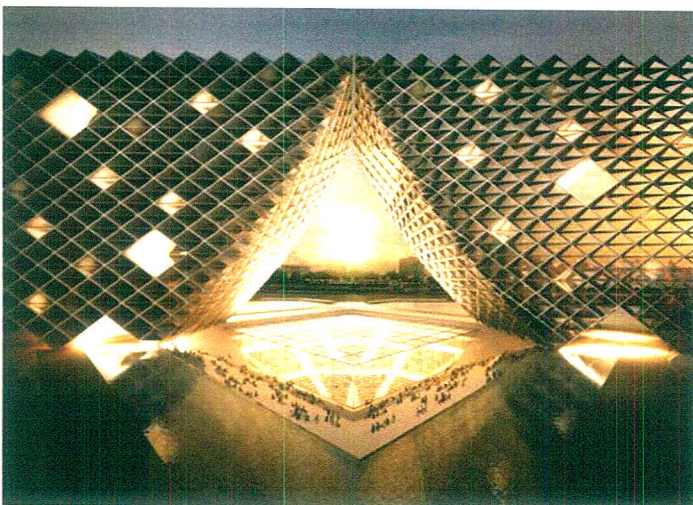
1. การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ตามแนวทางการบูรณาการความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแต่ละพื้นที่ซึ่งโครงการสถาปัตยกรรมตั้งอยู่เป็นสำคัญ โดยควรสะท้อนถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อย่างไรก็ตาม ภายใต้แนวคิดภูมิภาคนิยม มีคำถามว่าระดับและขนาดของบริบทจะสามารถขยายตัวออกนอกพื้นที่ตั้งโครงการได้มากน้อยเพียงใด เช่น การคำนึงถึงบริบทในลักษณะภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ หรือการคำนึงถึงบริบทในลักษณะอารยธรรมของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน (ภาพ 5-4)

2) แนวรูปแบบสัญลักษณ์

สถาปัตยกรรมแนวรูปแบบสัญลักษณ์ (iconic architecture) เป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นในเมือง และเป็นสัญลักษณ์ที่หมายจำของสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีความหลากหลาย สถาปัตยกรรมแนวรูปแบบสัญลักษณ์เกิดขึ้นจากแนวบูรณาการความเป็นสากลและท้องถิ่น ทั้งนี้ ในมิติของการสืบสานเริ่มจากการใช้สัญลักษณ์แบบเดิม เพื่อสื่อสารความหมายอันคุ้นเคยในแบบใหม่ โดยอาจมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่บางส่วน ในมิติของการปรับเปลี่ยน คือการประยุกต์ใช้สัญลักษณ์แบบเดิม แต่เพื่อสื่อสารความหมายแบบใหม่ และมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น สำหรับมิติการคิดใหม่-ทำใหม่นั้น เป็นความพยายามในการนำเสนอแนวทางการออกแบบ หรือการตีความจากสัญลักษณ์ความเป็นไทยแบบต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทดลอง ทดสอบ และสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงาน (ภาพ 5-9)

ภาพ 5-9 (ซ้าย) แบบประกวดอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ ซึ่งออกแบบช่องว่างเป็นรูปทรงจั่วที่สื่อสัญลักษณ์ความเป็นไทย (ขวา) อาคารไทยพาณิชย์ปาร์คพลาซ่า ซึ่งได้มีการออกแบบส่วนบนอาคารเป็นยอดแหลมสีทองเพื่อสื่อสัญลักษณ์ไทย (ที่มา: (ซ้าย) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 102-103 (ขวา) อาษา, พฤษภาคม 2539: 77)

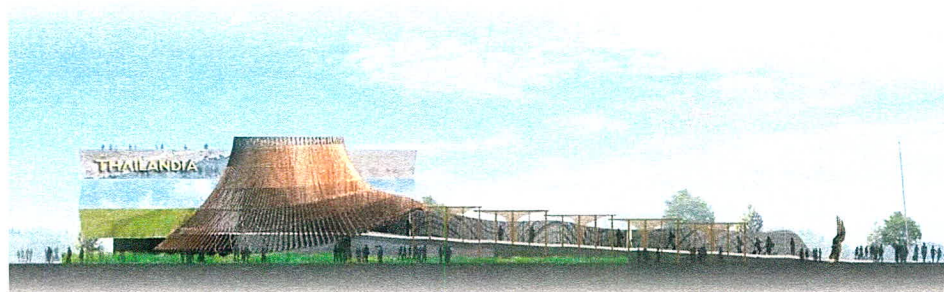

2. มีข้อน่าสังเกตว่า ความแตกต่างระหว่างบริบทความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และเมืองในต่างจังหวัดเป็นปัจจัยสำคัญในการคำนึงถึงการประยุกต์ใช้สาระตามการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้อิทธิพลโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมในแนวสัญลักษณ์มักมีความเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญในเมืองหลวง ในขณะที่การคำนึงถึงสถาปัตยกรรมท้องถิ่นร่วมสมัยมีความเกี่ยวข้องกับงานสถาปัตยกรรมนอกพื้นที่เมืองหลวงเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม จากการขยายตัวของเมืองและเศรษฐกิจในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ การสร้างสถาปัตยกรรมในแนวสัญลักษณ์จึงมีความสำคัญสำหรับพื้นที่นอกเขตกรุงเทพมหานครด้วย (ภาพ 5-5)

ภาพ 5-5 อาคารศูนย์การประชุมอเนกประสงค์กาญจนาภิเษก มีแนวทางการออกแบบเชิงสัญลักษณ์ โดยหลังคาทรงจั่วโค้งมีที่มาจากลักษณะของ 'กูบ' (ที่มา: Arch & Idea, ปีที่ 5 ฉบับที่ 50: 17)

3. การสร้างสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในโอกาสหรือบริบทพิเศษจำเป็นต้องมีการศึกษา ทดลองแนวทาง และแสวงหาการมีส่วนร่วมจากสังคม โอกาสและบริบทพิเศษในที่นี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการโลกาภิวัตน์ เช่น งานแสดงนิทรรศการนานาชาติต่าง ๆ (ภาพ 5-6) อาคารสถานทูตของไทยในประเทศต่าง ๆ หรืออาคารรัฐสภาของประเทศ ทั้งนี้มักเป็นเรื่องของแนวทางและระดับความชัดเจนของการสื่อสารความเป็นไทยผ่านสถาปัตยกรรมแนวสัญลักษณ์ หรือสถาปัตยกรรมแนวการประยุกต์ลักษณะไทย/ภูมิปัญญา/วิถีธรรมชาติกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือสถาปัตยกรรมแนวคู่ขนานสมัยใหม่กับประเพณี โดยรวมถึงการพิจารณาบริบทสังคมไทยในลักษณะสังคมพหุลักษณะด้วย

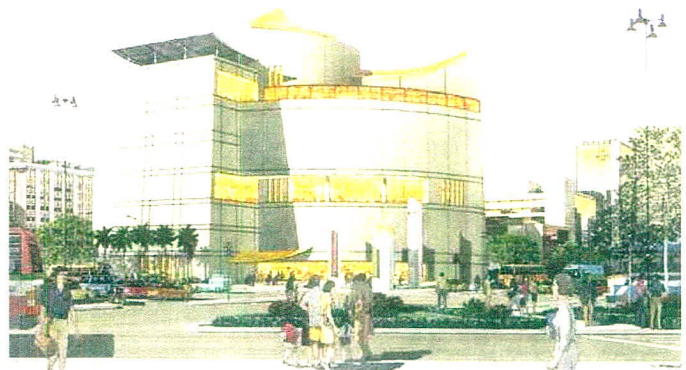
ภาพ 5-6 ภาพจำลองอาคารศาลาไทยในงาน The World Exposition ที่เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี ปี ค.ศ. 2015 ซึ่งมีการทดลองออกแบบแนวสัญลักษณ์จาก 'งอบ' ของ ชาวนา และงดเว้นการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมประเพณีตามแบบศาลาไทยที่ผ่านมา (ที่มา: www.archdaily.com/502837/milan-expo-2015-oba-unveils-designs-for-thai-pavilion/)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทและการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยประเพณี โดยยึดหลักฐานานุลักษณะอย่างเคร่งครัดเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียด เนื่องจากสถาปัตยกรรมไทยประเพณีนั้นมีความเกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ต่าง ๆ และวิถีชีวิตร่วมสมัยในปัจจุบันน้อยลงตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งนี้ จำต้องพิจารณาถึงการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ซึ่งยึดหลักฐานานุลักษณะตามมิติการปรับเปลี่ยนและการคิดใหม่-ทำใหม่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับบริบทท้องถิ่นที่ตั้งของโครงการเป็นพิเศษ

ภาพ 5-7 (ซ้าย) อาคารพิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย แสดงออกถึงความเป็นไทยผ่านการออกแบบช่องเปิดด้วยลวดลายประยุกต์แบบไทย (บนขวา-ล่างขวา) หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร แสดงออกถึงความเป็นไทยผ่านการจัดองค์ประกอบรูปทรงที่สลับซับซ้อน และการมีลักษณะอ่อนช้อยตามลักษณะหลังคาไทย

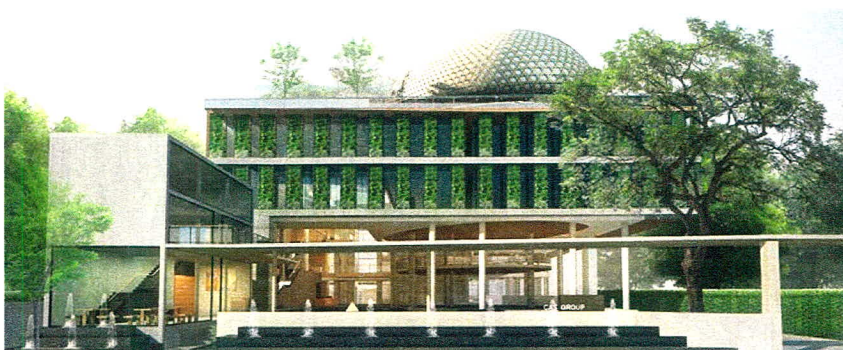
(ที่มา: (ซ้าย) <http://www.bangkokdesignfestival.com/artinthecity/>; (บนขวา) <http://portal.edu.chula.ac.th/ben10/blog/view.php?Bid=1245645055227854&pg=1&site=ben10&uid=1246160853872805> (ล่างขวา) <http://exhibition.contestwar.com/taxonomy/term/35>

5. การเคลื่อนย้ายที่อย่างรวดเร็วของการลงทุนข้ามชาติภายใต้อิทธิพลโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดงานสถาปัตยกรรมซึ่งมีรูปลักษณะความเป็นสากลสูงอย่างแพร่หลาย สถานการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้สภาพแวดล้อมสรรค์สร้างขาดความสัมพันธ์กับความเป็นท้องถิ่น จึงสมควรส่งเสริมการออกแบบงานสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นอย่างบูรณาการ การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการด้านทานความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งในเชิงเศรษฐกิจและกายภาพ (ภาพ 5-7)

3) แนวการประยุกต์ลักษณะไทย/ภูมิปัญญา/วิถีธรรมชาติกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

เนื่องจากกระบวนการท้องถิ่นวิถีวัฒนธรรมสามารถเกิดได้จากทั้งลักษณะไทย ภูมิปัญญาไทย และวิถีธรรมชาติต่าง ๆ ลักษณะบูรณาการความเป็นสากลและท้องถิ่นจึงเกิดได้จากการพัฒนารูปแบบและแนวคิดเหล่านี้ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยในมิติของการสืบสานคือการคงไว้ซึ่งลักษณะไทย/ภูมิปัญญา/วิถีธรรมชาติ และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ตามความจำเป็น ในมิติของการปรับเปลี่ยน ควรนำเสนอการออกแบบที่เกิดจากลักษณะดังกล่าวผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และในมิติของการคิดใหม่-ทำใหม่ คือการทดลอง การตีความ และการประยุกต์ลักษณะรูปธรรมและนามธรรมของลักษณะไทย/ภูมิปัญญา/วิถีธรรมชาติ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ (ภาพ 5-10)

ภาพ 5-10 ตัวอย่างของสถาปัตยกรรมแนวการประยุกต์ลักษณะไทย/ภูมิปัญญา/วิถีธรรมชาติกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในมิติการปรับเปลี่ยน เช่น (ซ้าย) บ้านสวนสงบ ใช้ธรรมชาติซึ่งมีอยู่เดิมในที่ตั้งเป็นส่วนปิดล้อมให้กับอาคาร (ขวา) และในมิติการคิดใหม่-ทำใหม่ เช่น อาคารเจริญอักษร เปิดพื้นที่ 'ใจบ้าน' ที่กลางอาคาร และสร้างผนังต้นไม้จากไม้กระถาง

(ที่มา: (ซ้าย) สมาคมสถาปนิกสยามฯ, 06:47-07:47, 2547: 40; (ขวา) <http://www.cas-group.com/cas-group/th/contact.php>)

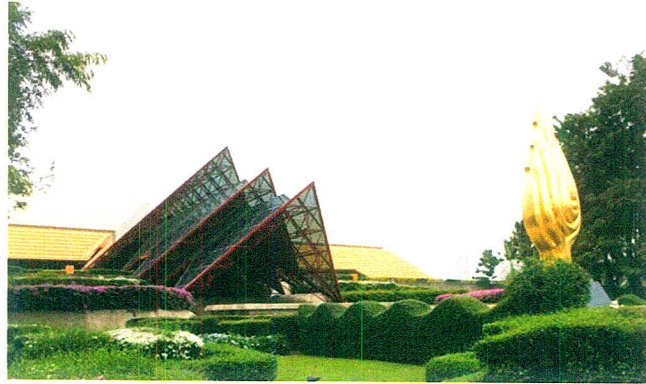
2. สถาปัตยกรรมในแนวคู่ขนานสมัยใหม่กับประเพณี

1) แนวรูปแบบที่เป็นองค์ประกอบที่มีการใช้สอยต่อเนื่องกัน

การจัดวางองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ เคียงคู่กับองค์ประกอบแบบประเพณีในอาคารเดียวกัน เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อกระบวนการท้องถิ่นวิถีวัฒนธรรม ซึ่งในบางกรณีอาจขาดความเหมาะสม แต่ในบางกรณีก็เกิดเป็นลักษณะเชิงเปรียบเทียบที่น่าสนใจ อย่างไรก็ตาม ด้วยลักษณะจัดวางของใหม่และของเก่าไว้เคียงกันดังกล่าว เป็นสิ่งสะท้อนถึงความต้องการรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและการใช้สอยที่เปลี่ยนไป การวางเคียงกันหรือต่อกันของลักษณะประเพณีกับลักษณะสมัยใหม่ในส่วนของอาคารที่มีการใช้สอยต่อเนื่องกัน จึงอาจถือเป็นการสืบสานลักษณะประเพณีในบริบทใหม่ได้ ในมิติของการปรับเปลี่ยนการวางเคียงกันขององค์ประกอบที่

ต่างกัน ควรมีการนำเสนอวิธีผสมผสานลักษณะประเพณีและลักษณะสมัยใหม่เข้าไว้ด้วยกัน อย่างละเอียดอ่อน และสำหรับการคิดใหม่-ทำใหม่ ควรมีการพัฒนาการผสมผสานนั้นด้วย แนวคิดและวิธีการต่าง ๆ ให้มีความเป็นเนื้อเดียวกันให้มากที่สุด (ภาพ 5-11)

ภาพ 5-11 (บน) ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์เป็นตัวอย่างการปรับเปลี่ยนของสถาปัตยกรรม ลักษณะคูชนานสมัยใหม่กับประเพณี ซึ่งมีการผสมผสานองค์ประกอบที่มีการใช้สอยต่อเนื่องกัน ได้แก่ ชุมทางเข้าและตัวอาคาร (ล่าง) แบบประกวดอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ ซึ่งวางรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่และเก่าคู่กัน โดยได้สะท้อนถึงการใช้สอยที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณาเขตลักษณะบูรณาการและจัดอยู่ในมิติการปรับเปลี่ยน (ที่มา: (บน) www.foodtravel.tv/travel>Show_Detail.aspx?viewId=2 4 5 (ล่าง) www.asa.or.th/th/node/99415)

2) แนวรูปแบบที่เป็นองค์ประกอบแยกจากกัน แต่อยู่ใกล้กัน

เช่นเดียวกับสถาปัตยกรรมในแนวคูชนานสมัยใหม่กับประเพณีซึ่งมีลักษณะขององค์ประกอบอาคารที่ต่อเนื่องกัน การออกแบบสถาปัตยกรรมแบบประเพณีและแบบสมัยใหม่เป็นคนละอาคารกัน แต่จัดให้อยู่ใกล้กัน เป็นสิ่งสะท้อนถึงการขาดลักษณะบูรณาการโดยใช้อาคารแบบประเพณีซึ่งมักมีขนาดเล็กกว่า เช่น ศาลา เป็นส่วนเสริมให้กับอาคารแบบสมัยใหม่เพื่อเพิ่มความเป็นไทยให้กับสถานที่ ในมิติของการสืบสานอาจพิจารณาได้ว่าหน้าที่การเพิ่มความเป็นไทยให้กับสถานที่นี้เป็นการสืบสานสถาปัตยกรรมประเพณีเพียงในแนวทางการเสริมให้มีลักษณะไทย ในมิติของการปรับเปลี่ยนนั้น การออกแบบให้มีสถาปัตยกรรมประเพณีและสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในบริเวณเดียวกันไม่ควรเป็นเพียงการเสริมภาพลักษณ์ไทย แต่ควรเป็นไปตามการใช้สอยซึ่งมีความจำเป็นที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม การวางสถาปัตยกรรมในรูปแบบใหม่และเก่าใกล้กัน ไม่ส่งเสริมให้เกิดลักษณะบูรณาการที่ถือเป็นการคิดใหม่-ทำใหม่แต่อย่างใด

3. สถาปัตยกรรมที่เป็นการขัดต่อฐานานุลักษณะ

1) แนวรูปแบบไทยประเพณีที่เป็นการละเมิดฐานานุลักษณะ

การออกแบบลักษณะสถาปัตยกรรมไทยประเพณีให้กับอาคารต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เป็นไปเพื่อการใช้สอยของสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์จัดเป็นการละเมิดหลักฐานานุลักษณะ นอกจากนี้ ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบสัญลักษณ์ หรือการสื่อสารความหมายทางสถาปัตยกรรมของสังคมด้วย ซึ่งตามผลการศึกษาจากกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป พบว่ายังคงให้ความสำคัญกับหลักฐานานุลักษณะ ดังนั้นในมิติของการสืบสานจึงควรอ้างอิงกับชนบดังกล่าว โดยไม่ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมประเพณีของวัดและวังในโครงการซึ่งไม่เกี่ยวกับศาสนาและราชสำนัก อย่างไรก็ตาม ในมิติของการปรับเปลี่ยน อาจนำรูปแบบสถาปัตยกรรมประเพณีของสถาบันสำคัญดังกล่าวมาพัฒนาเพื่อใช้ในโอกาสสำคัญระดับประเทศได้ (ภาพ 5-12) โดยควรมีการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทด้วย และสำหรับมิติของการคิดใหม่-ทำใหม่ โครงการสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนซึ่งไม่ถือเป็นอาคารของสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ควรมีการทดลองการออกแบบเพื่อแสดงความเป็นไทย หรือความเป็นท้องถิ่นแบบบูรณาการจากหลักอื่น ๆ แทนการอ้างอิงจากหลักฐานานุลักษณะโดยตรงไปตรงมา

ภาพ 5-12 อาคารศาลาไทยในงาน The World Exposition ที่นครเฉิงงู๋ สาธารณรัฐประชาชนจีน ปี ค.ศ. 2010 เป็นอาคารที่มีลักษณะขัดต่อฐานานุลักษณะ แต่อาจถือเป็นแนวทางการออกแบบในมิติการปรับเปลี่ยนลักษณะประเพณีเข้ากับอาคารสาธารณะซึ่งเป็นตัวแทนประเทศในงานระดับนานาชาติ

(ที่มา : www.oknation.net/blog/jui880/2009/06/16/entry-1)

2) แนวรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นการละเลยฐานานุลักษณะ

ในส่วนของงานสถาปัตยกรรมสำหรับสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการละเลยการออกแบบตามหลักฐานานุลักษณะด้วยเหตุผลต่าง ๆ นั้น เพื่อการสืบสาน ควรเพิ่มการใช้หลักดังกล่าวในการออกแบบโครงการสถาปัตยกรรมของตัวสถาบันเอง โดยเป็นอาคารซึ่งมีหน้าที่การใช้สอยแบบเดิมไม่แตกต่างจากในอดีต แต่อาจมีรูปลักษณะที่พัฒนาขึ้นตามบริบทปัจจุบัน เช่น พระอุโบสถ หรือพระราชวัง ในส่วนของมิติการปรับเปลี่ยน พิจารณาได้จากการออกแบบโครงการสถาปัตยกรรมทางศาสนาและราชสำนักต่าง ๆ ซึ่งมีการใช้สอยและรูปลักษณะต่างไปจากในอดีต โดยยังคงยึดหลักฐานานุลักษณะ สำหรับการคิดใหม่-ทำใหม่ อาจทดลองนำองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทยประเพณีซึ่งแสดงออกถึงฐานานุลักษณะไปใช้เชิงสัญลักษณ์อย่างสร้างสรรค์กับโครงการสถาปัตยกรรมร่วมสมัยของสถาบันสำคัญดังกล่าวในบริบทต่าง ๆ

4. สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวทางการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ตามสาระของสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ซึ่งได้สรุปมาใน 3 ประเด็นข้างต้น (สถาปัตยกรรมในแนวบูรณาการโลกาภิวัตน์กับท้องถิ่นภิวัตน์ สถาปัตยกรรมในแนวคู่ขนานสมัยใหม่กับประเพณี และสถาปัตยกรรมที่เป็นการขัดต่อฐานานุลักษณะ) ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม แต่ละแนวทางของการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ มีระดับซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่างกันออกไป โดยการสืบสานมีระดับความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์น้อยกว่าแนวทางอื่น เพราะเป็นการรักษาลักษณะสถาปัตยกรรมไทยต่าง ๆ โดยมีการใช้สอย เทคโนโลยี และการชื่นชมความงามแบบเดิม หรือปรับเข้ากับการใช้สอย และเทคโนโลยีสมัยใหม่บางส่วน ทั้งนี้โดยรวมยังเป็นการส่งเสริมกระบวนการก่อสร้างแบบเดิมสำหรับแนวทางการปรับเปลี่ยน มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มากขึ้นตามลำดับ โดยเป็นการประยุกต์ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยต่าง ๆ เข้ากับการใช้สอยและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยนำเสนอความงามแบบใหม่บางส่วน ในด้านการก่อสร้างอาจมีลักษณะการผสมผสานระหว่างกระบวนการแบบเดิมและแบบใหม่ สำหรับแนวทางคิดใหม่-ทำใหม่ ถือว่าเป็นการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มากที่สุด เพราะถือเป็นการทดลองและตีความต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะสถาปัตยกรรมไทย โดยสร้างองค์ความรู้ใหม่บางส่วนหรือทั้งหมด เกี่ยวกับประโยชน์ใช้สอย เทคโนโลยี และความงาม ทั้งนี้ควรเป็นการพัฒนากระบวนการก่อสร้างแบบใหม่ขึ้นมาด้วย (ภาพ 5-13)

ภาพ 5-13 (ซ้าย) อาคารกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นการออกแบบโดยใช้สัญลักษณ์ที่คุ้นเคย ด้วยวิธีการก่อสร้างและวัสดุสมัยใหม่ ถือเป็นการปรับเปลี่ยน (ขวา) อาคารสถาบันกัญชา ซึ่งแสดงออกถึงการออกแบบเชิงสัญลักษณ์ในรูปแบบใหม่ และมีการใช้วัสดุท้องถิ่นในแนวทางใหม่ จัดเป็นงานในมิติคิดใหม่-ทำใหม่

(ที่มา: (ซ้าย) http://saranrom.mfa.go.th/multimedia/gallery/1_0_1

(ขวา) www.designboom.com/architecture/bangkok-project-studio-kantana-film-and-animation-institute-thailand/)

5.1.4 ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะโดดเด่นในสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์

การพิจารณาข้อสรุปในข้อ 4.6 และการวิเคราะห์ตาราง 4-7 ได้นำมาซึ่งข้อสรุปสาระสำคัญของลักษณะสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่การค้นหาแนวทางบูรณาการซึ่งได้รับการนิยามว่า “global approach” นั้นเป็นการศึกษาโดยคำนึงถึงอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) และท้องถิ่นภิวัตน์ (localization) ทั้งนี้ประกอบด้วยการศึกษา 4 หัวข้อ ได้แก่ 1) สถาปัตยกรรมในแนวทางบูรณาการทางวัฒนธรรม 2) สถาปัตยกรรมในแนวคู่ขนานสมัยใหม่และประเพณี 3) สถาปัตยกรรมที่เป็นการขัดต่อฐานานุลักษณะ และ 4) สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กล่าวได้ว่าการศึกษาในหัวข้อที่ 1 สถาปัตยกรรมในแนวทางบูรณาการทางวัฒนธรรมเป็นหัวข้อซึ่งมีความเปิดกว้างต่อการผสมผสานโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์

2. การศึกษาทั้ง 4 หัวข้อ ได้รับการพิจารณาในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ซึ่งแต่ละหัวข้อการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับมิติในแต่ละด้าน มากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ การศึกษาสถาปัตยกรรมในแนวคู่ขนานสมัยใหม่และประเพณี และสถาปัตยกรรมที่เป็นการขัดต่อฐานานุลักษณะมีสาระเกี่ยวข้องกับการสืบสานมากที่สุด ในขณะที่การศึกษาสถาปัตยกรรมในแนวทางบูรณาการโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ และสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยน และคิดใหม่-ทำใหม่อย่างชัดเจน

ในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาทั้ง 4 หัวข้อนั้น ได้นำไปสู่กรณีศึกษาซึ่งมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่จัดอยู่ในมิติการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่จัดอยู่ในมิติการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

3. ในการศึกษาหัวข้อสถาปัตยกรรมในแนวทางบูรณาการโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ ได้ศึกษาปัจจัยซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์เชิงบูรณาการ โดยพบว่าปัจจัยสำคัญ 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) รากฐานทางความคิดแบบตะวันออก 2) ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ/สภาพภูมิอากาศ 3) การผสมผสานจากบริบทสังคมไทยแบบพหุลักษณะ 4) บริบทที่มีเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย และ 5) มิติทางนามธรรมและรูปธรรม

4. นอกจากนี้ ภายใต้การศึกษาสถาปัตยกรรมในแนวทางบูรณาการโลกาภิวัตน์

และท้องถิ่นวิวัฒน์ ได้นำเสนอถึงแนวทางการสร้างสรรค์เชิงบูรณาการ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวสถาปัตยกรรมท้องถิ่นร่วมสมัย 2) แนวสถาปัตยกรรมสมัยใหม่กับรูปแบบสัญลักษณ์ 3) แนวการประยุกต์ลักษณะไทย/ภูมิปัญญา/วิถีธรรมชาติกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยทั้งในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมเชิงบูรณาการสามารถคำนึงถึงทั้ง 3 แนวทางไปพร้อมกันได้ อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นยอมรับแนวสถาปัตยกรรมสมัยใหม่กับรูปแบบสัญลักษณ์

5. การศึกษาปัญหาของสถาปัตยกรรมในแนวคู่ขนานสมัยใหม่และประเพณี มีข้อสังเกตว่าจะยังเป็นแนวทางที่เกิดขึ้นต่อไป ทั้งนี้เพราะเป็นแนวทางที่ไม่ซับซ้อนในการสื่อสารความหมายระหว่างของใหม่และของเก่า และเพราะสังคมขาดการพัฒนาแนวทางการสร้างสรรค์เชิงบูรณาการมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการออกแบบในแนวทางนี้ให้มีการประสานกันระหว่างองค์ประกอบใหม่และเก่าอย่างเหมาะสม เพื่อจะพัฒนาไปสู่แนวทางบูรณาการโลกาวิวัฒน์และท้องถิ่นวิวัฒน์ในมิติการสืบสานปรับเปลี่ยน หรือคิดใหม่-ทำใหม่ต่อไป

6. จากการสอบถามทั้งกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไปพบว่าหลักฐาน-นุลักษณะทางสถาปัตยกรรมยังเป็นหลักอ้างอิงที่สำคัญ โดยไม่ควรนำลักษณะซึ่งแสดงออกถึงฐานานุลักษณะมาใช้กับสถาปัตยกรรมซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ สำหรับกลุ่มคนทั่วไป มีความคิดเห็นร่วมกันว่าสถาปัตยกรรมของสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์มีความสำคัญและควรแสดงออกถึงหลักฐาน-นุลักษณะด้วย

7. การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาวิวัฒน์และท้องถิ่นวิวัฒน์ถือเป็นการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการศึกษาในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ล้วนขึ้นอยู่กับแนวทางบูรณาการความเป็นสากลและท้องถิ่น โดยแต่ละมิติได้มีความเกี่ยวข้องกับโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ต่างกันออกไป ทั้งนี้ พบว่าการสร้างสรรค์มิติการคิดใหม่-ทำใหม่มีลักษณะส่งเสริมแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจมากที่สุด ด้วยเป็นการมุ่งไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทั้งในด้านการออกแบบ กระบวนการผลิต และการใช้งานสถาปัตยกรรม

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้นำไปสู่การพัฒนาสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาวิวัฒน์และท้องถิ่นวิวัฒน์ โดยรวมทั้งการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ และการศึกษาวิจัย

ต่อไป ได้แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1. เรื่องเดิมที่ต้องค้นหา และ 2. เรื่องใหม่เพื่อการพัฒนา

5.2.1 เรื่องเดิมที่ต้องค้นหา

1. กระบวนการโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์เป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ดี การศึกษาสถาบันอุดมศึกษาไทยสมัยใหม่ภายใต้อิทธิพลของกระแสดังกล่าวในที่นี้ เป็นการศึกษาซึ่งเน้นมิติทางกายภาพเป็นสำคัญ ดังนั้น การศึกษาเพิ่มเติมในหัวข้อนี้ต่อไปในอนาคต อาจมีลักษณะเป็นการศึกษาระหว่างสาขาวิชา (inter-discipline) หรือสหสาขาวิชา (multi-discipline) เพื่อผสมผสานความเข้าใจในที่มาที่ไป และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกันที่เชื่อมโยงระหว่างมิติกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ

2. การออกแบบสถาบันอุดมศึกษาไทยสมัยใหม่ในแนวทางบูรณาการความเป็นท้องถิ่นและสากล สามารถพัฒนาได้จากปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอไว้ โดยเฉพาะรากฐานทางความคิดแบบตะวันออก ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ/สภาพภูมิอากาศ การผสมผสานจากบริบทสังคมไทยแบบพหุนิยม บริบทที่มีเอกลักษณ์สถาบันอุดมศึกษาไทย โดยคำนึงถึงมิติรูปธรรม/นามธรรม/สุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์คุณภาพชีวิต โดยยังต้องมีการพัฒนาความเข้าใจและวิธีการต่าง ๆ ตามปัจจัยเหล่านี้ต่อไป

3. ในทางวิจัยนี้การสร้างสถาบันอุดมศึกษาไทยสมัยใหม่แนวรูปแบบสัญลักษณ์หมายถึงการค้นหาความเป็นสัญลักษณ์ในแนวบูรณาการความเป็นสากลและท้องถิ่น ซึ่งต่างจากสถาบันอุดมศึกษาในแนวทางสัญลักษณ์ซึ่งแพร่หลายอยู่โดยทั่วไปภายใต้อิทธิพลโลกาภิวัตน์ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมักไม่มีการอ้างอิงถึงกระบวนการท้องถิ่นภิวัตน์ร่วมด้วย อย่างไรก็ดี การทดลองสร้างสถาบันอุดมศึกษาไทยสมัยใหม่แนวรูปแบบสัญลักษณ์ ยังต้องมีการศึกษาถึงประเภทอาคาร แนวความคิดและวิธีการต่าง ๆ ต่อไป

4. สำหรับการออกแบบสถาบันอุดมศึกษาในแนวคู่ขนานสมัยใหม่กับประเพณี และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นการศึกษาต่อฐานานุลักษณะ ทั้งสองแนวทางอาจไม่ได้หมายถึงการขาดบูรณาการเสมอไป โดยการวางเคียงกันขององค์ประกอบใหม่กับเก่า หรือสากลกับท้องถิ่น อาจมีลักษณะบูรณาการอย่างเหมาะสมได้เมื่อมีวิธีการผสมผสานองค์ประกอบดังกล่าวเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ การออกแบบสถาบันอุดมศึกษาไทยร่วมสมัยยังควรคำนึงถึงหลักฐานานุลักษณะ ซึ่งไม่ได้หมายถึงการจำกัดแนวบูรณาการตามความเข้าใจปกติ แต่หลักฐานานุลักษณะเป็นกรอบการอ้างอิงให้เกิดการปรับเปลี่ยน และคิดใหม่-ทำใหม่ ทั้งนี้ตามกาลเทศะ และบริบทเฉพาะต่าง ๆ

5. สังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน การพัฒนาสถาบันยุติธรรมไทยสมัยใหม่ในแนวบูรณาการความเป็นสากลและท้องถิ่น จำต้องพิจารณามิติทางภูมิวัฒนธรรมของสังคมไทย ซึ่งพัฒนาไปสู่ลักษณะสังคมพหุลักษณะอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจากการวิจัยพบว่ายังไม่ได้รับการให้ความสำคัญจากกลุ่มสถาบันกฏหมายไปมากนัก การพัฒนาสถาบันยุติธรรมไทยสมัยใหม่โดยพิจารณาจากภูมิวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถทำให้เกิดรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะได้

5.2.2 เรื่องใหม่เพื่อการพัฒนา

1. ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในแนวบูรณาการกระบวนการโลกาภิวัตน์และท้องถิ่น- ภิวัตน์อาจพิจารณาได้จากลักษณะเฉพาะซึ่งมิได้สร้างสรรค์โดยสถาบันกฏหมาย แต่สะท้อนถึงวิถีชีวิต และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาในสังคมร่วมสมัย รวมทั้งลักษณะซึ่งสะท้อนอุปนิสัยชื่นชอบความสนุกและขี้เล่นของคนไทย ทั้งนี้ควรพิจารณาจากการใช้สอย การออกแบบรูปลักษณ์ การใช้สัญลักษณ์ และการตกแต่งโดยกลุ่มคนทั่ว ๆ ไปตามสถานที่ต่าง ๆ

2. งานวิจัยนี้เป็นการนำเสนอแนวทางต่าง ๆ (guidelines) ในการสร้างสรรค์สถาบันยุติธรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้อิทธิพลโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ โดยไม่ได้ต้องการจะควบคุมรูปแบบสถาบันยุติธรรมไทยร่วมสมัยตามเนื้อหาสาระของการศึกษาทั้งหมด แต่เป็นตัวอย่างของแนวทางสำคัญ ๆ ในเชิงบูรณาการความเป็นไทยและสากล ทั้งนี้ตามการทบทวนวรรณกรรม โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ไม่ใช่เป็นกระแสที่เป็นอิสระจากกัน การค้นหาแนวทางเชื่อมโยงเชิงบูรณาการนั้นเป็นกระบวนการที่เปิดกว้าง และยังต้องมีการศึกษาต่อไป

3. ความเกี่ยวข้องระหว่างสถาบันยุติธรรมไทยสมัยใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังมิได้รับการตระหนักจากกลุ่มสถาบันกฏหมายไป กลุ่มคนทั่วไป และหน่วยงานรัฐเท่าที่ควร จึงขาดการร่วมพัฒนาและสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการสร้างความเข้าใจและการพัฒนากระบวนการให้มีทิศทางที่ชัดเจน อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่อไป นอกจากนี้ให้ส่งเสริมการศึกษาเพิ่มเติมด้านแนวคิดหลักต่าง ๆ และแนวทางการออกแบบสถาบันยุติธรรมไทยสมัยใหม่ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์